

ФАКТОРИ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ОРГАНІЧНУ ПРОДУКЦІЮ В УКРАЇНІ

Котикова О. І., д. е. н., професор, Юрченко Ю. І., магістр
Миколаївський національний аграрний університет

Тенденції соціально-економічних процесів в Україні підтверджують необхідність посилення рівня продовольчої безпеки держави, забезпечення населення екологічно чистими високоякісними продуктами харчування, що зумовлює формування та стрімкий розвиток органічного руху. Зростання обсягів органічного виробництва зумовлено як необхідністю задоволення власних потреб, так і для виходу на міжнародний продовольчий ринок. Однією з найгостріших проблем виробництва органічної продукції є недостатній попит на неї, що спричинено недосконалою маркетинговою політикою, а також високою ціною на органічну продукцію.

Питання маркетингової стратегії та формування і регулювання цін на органічну продукцію відображені у працях багатьох вітчизняних учених, серед яких варто виділити В.А. Борисову, В.Е. Єсіпова, О.М. Маслака, О.М. Шпичака. Дане питання висвітлювали зарубіжні науковці: К. Зандер, Г. Штольц, У. Гамм, Ф. Вайбель, А. Гезелі, О. Шмід, Х. Віллер, Р. Райтер. Водночас окремі питання ціноутворення на органічну продукцію в Україні потребують подальшого дослідження та вивчення.

Підвищення ролі ціноутворення на органічну продукцію визначається досить високим рівнем інфляції, високою ціною на сировину органічного походження, підвищенням конкуренції в умовах Євроінтеграції та зниженням купівельної спроможності покупців. Названі фактори визначають актуальність вибору цінової моделі та її економічне обґрунтування.

Для України зростання кількості товаровиробників, які виготовляють екологічно чисту продукцію на тлі збільшення обсягів споживання органічної продукції є вагомим фактором економіко-екологічного та соціального розвитку, оскільки екологічно чиста продукція позитивно впливає не лише на статус підприємства чи держави, а й на здоров'я населення країни та стан навколишнього середовища.

Нині ринок органічної продукції в Україні знаходиться на початковому етапі розвитку, що зумовлено певними чинниками: недостатня кількість офіційно зареєстрованих сертифікаційних центрів, несформований внутрішній попит на продукцію, нерозвиненість ринкової інфраструктури, складність забезпечення технологічних вимог при вирощуванні такої продукції.

Розвиток ринку органічних продуктів в Україні міг би здійснюватися значно швидшими темпами за умови нівелювання високої вартості органічних товарів. Ціни на органічну продукцію зазвичай набагато вищі, ніж на традиційну (табл. 1) [1].

Таблиця 1
Співвідношення роздрібних цін на традиційну та органічну продукцію в Україні, лютий 2014 р.*

Вид продукції	Ціна продукцію, грн/кг		Відношення ціни органічної продукції до традиційної
	традиційна продукція	органічна продукція	
Сало	50,0	75,0	150,0%
Яйця курячі, 10 шт	16,0	25,6	159,8 %
Помідори	30,0	61,3	2,0 р.б.
Мед, 1 л	80,0	170,5	2,1 р.б.
Молоко, 1 л	9,0	20,1	2,2 р.б.
Яблука	9,0	21,0	2,3 р.б.
Свинина (вирізка)	63,6	175,0	2,8 р.б.
Ячмінна крупа	7,5	22,5	3,0 р.б.
Цибуля ріпчаста	6,5	20,7	3,2 р.б.
Курятина	24,6	80,0	3,3 р.б.
Картопля	5,6	19,8	3,5 р.б.
Борошно пшеничне	5,5	19,0	3,5 р.б.
Соняшникова олія, 1 л	14,5	62,4	4,3 р.б.
Гречана крупа	9,0	49,0	5,4 р.б.
Морква	3,5	20,4	5,8 р.б.
Хліб пшеничний	6,1	38,6	6,3 р.б.
Цукор-пісок	8,1	101,5	12,5 р.б.

Примітка: р.б. – у разів більше, *розраховано автором за даними торговельної мережі з реалізації органічної продукції.

Висока ціна органічної продукції, крім іншого, обумовлена вартістю сертифікації. До основних чинників впливу на ціну послуг сертифікаційних органів можна віднести площу ріллі, чисельність

поголів'я та кількість задіяних підприємств, поряд з органічним наявністю традиційного виробництва тощо.

Наприклад, мінімальна вартість послуг компанії «Органік стандарт» з сертифікації господарства площею від 1 до 25 га приватними стандартами «БЮЛан» становить 2400 грн, вищою є ціна послуг із сертифікації за міжнародними стандартами ЄС – 3600 грн [2].

Справедливо відмітити, що ціна сертифікації в різних сертифікаційних структурах різна, але в Україні їх нараховується менше десяти (табл. 2).

Таблиця 2

Вартість послуг сертифікаційних іноземних структур, які здійснюють свою діяльність в Україні*

Орган сертифікації, країна	Вартість послуг
ABCERT, Німеччина	Мінімальна плата контролю (одноразово) для виробників становить 195 євро і максимум 440 євро на рік. Одноразова сума включає в себе певну кількість часу перевірки. Якщо цей час перевищено, додатковий час оплачується з 65 євро на годину. Всі ціни вказані без урахування ПДВ
Bio Garantie, Австрія	Основний внесок: 90 євро. Змінні витрати: для пасовищ: 6,60 євро/га; орні поля: 7,81 євро/га; спеціальні культури (вино, ягоди тощо): 14,30 євро/га. Мінімальна плата контролю (одноразово) для виробників становить 195 євро і максимум 440 євро на рік
ICEA, Італія	Фіксована плата від 50 до 180 євро/рік + змінні витрати залежно від площі та типу культур. Змінний внесок від 10 до 200 євро/га. Разом мінімальні змінні витрати: 200 євро, максимальний змінний внесок 7000 євро
Suolo e Salute, Італія	Замовник повинен заповнити форму на сайті, щоб отримати визначення ціни сертифікації та інспекції. Існує фіксований збір у розмірі 80 євро/рік
LaCon, Німеччина	560 євро/день + адміністративні та транспортні витрати
Bioagricert, Італія	Річний внесок: 190-360 євро/рік + 2-60 євро/га залежно від типу вирощуваних культур
ЕТКО, Туреччина	240 євро/день, вартість варіюється залежно від розміру господарства

Примітка: *узагальнено автором за даними [3].

Оскільки процес сертифікації є високовартісним, то в багатьох країнах на державному рівні стимулюється створення нових суб'єктів органічного сектора та надається підтримка вже існуючим. Одним із інструментів такої підтримки є надання субсидій на сертифікацію. Умови отримання та розмір таких виплат залежить від розроблених програм відповідними органами та рівнем їх компетенції. Так, відомою програмою фінансової підтримки виробників та переробників органічної продукції у США є Програма відшкодування частки витрат на сертифікацію органічної продукції (Organic Certification Cost Share Programs), яка діє на національному рівні за сприяння Міністерства сільського господарства і відповідно до якої після подання заявки замовник може претендувати на відшкодування 75 % від сертифікаційних витрат, але не більше 750 дол. на рік. Розподіл коштів для кожного штату відбувається пропорційно кількості сертифікованих підприємств у ньому [2].

Таблиця 3

**Субсидії на сертифікацію органічної продукції
в європейських країнах***

Країна	Рівень компетенції органу, який надає субсидії	Особливості надання субсидій
Австрія	Національний	У перші роки субсидія може становити до 80 %, з подальшим зменшенням щороку на 5 %. Максимальний термін надання субсидій 5 років. Максимальна субсидія на господарство становить 700 євро на рік
Данія	Національний	Витрати на сертифікацію фінансуються з бюджету, якщо місцеві виробники сертифікують продукцію відповідно до датського органічного регулювання та Стандартів ЄС 834/2007
Іспанія	Регіональний	Від 60 до 100 % витрат на сертифікацію, максимальна субсидія – 3000 євро на рік
Нідерланди	Національний	Субсидія у розмірі 650 євро на рік, терміном не більше 5 років
Німеччина	Регіональний	В середньому від 40 євро/га на рік для виробників, що мають менше 15 га та 530 євро/га на рік для інших
Норвегія	Національний	Непряма підтримка сертифікації, сплачуються 2/3 витрат річного бюджету контролюючого органу
Польща	Національний	Максимальна субсидія на господарство становить 243 євро
Франція	Регіональний	В середньому мінімальна сума субсидій 200 євро на рік, максимальна може становити 3000 євро на рік залежно від регіональної програми
Швеція	Національний	На одне господарство виділялося максимум 489 євро в рік

Примітка: *узагальнено автором за даними [4].

Українські виробники органічної продукції витрати на сертифікацію покривають власним коштом. Таку ситуацію можна пояснити відсутністю відповідних державних програм підтримки та необхідної законодавчої бази.

За відсутності належного правового забезпечення в країні неможливо створити працездатну систему екологічного сільського господарства і біовиробництва. Не менш важливою є система державної підтримки агровиробників, яка особливо необхідна на стадії конверсії від звичайного сільського господарства до екологічного виробництва.

Отже, для забезпечення стійкого екологічно безпечного розвитку продовольчого комплексу актуальним є формування економічних стимулів природоохоронної діяльності, раціонального природокористування, утилізації відходів, виробництва екологічно чистої продукції. Важливим чинником ціноутворення на органічну продукцію в Україні є вартість сертифікації органів виробництва. Для зменшення негативного впливу зазначеного фактору доцільним є застосування механізму державної підтримки за досвідом країн Європейського союзу.

Література

1. Бойко Є. О. Глобалізація світової економіки та проблеми України / Є. О. Бойко, О. С. Бойко // Вісник ХНАУ: зб. наук. праць. Вип. №13. – Харків: ХНАУ, 2009. – С. 266-271.
2. Харченко Т. В. Перспективирозвиткуорганічного ринку в Україні / Т. В. Харченко // Економіка АПК. – 2013. – № 9. – С. 15-16.
3. Буркинский Б.В. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития / Б. В. Буркинский, В. Н. Степанов, С. К. Харичков // ИПРЭЭИ НАН Украины. – Одесса : Феникс, 2005. – 575 с.
4. Міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією: навчальний посібник / Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Мороз О. В., Ковальчук С. Я., Бандура В. М. – Вінниця, 2013. – 396 с.